

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

VOL.3 № 3

2026

TALABALARNING MUSTAQIL BILIM OLISH MOTIVLARINI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHA TA'LIM TEXNOLOGIYASINING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Kasimova (Mulladjanova) Nasiba

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, katta o'qituvchi

Annotatsiya

Mazkur maqolada talabalarining mustaqil bilim olish motivlarini rivojlantirishda loyiha ta'lim texnologiyasining pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim tizimida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Loyiha ta'lim texnologiyasi talabalarining mustaqil fikrlashi, ijodiy faoliyati hamda ilmiy izlanishga bo'lgan qiziqishini rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqotda loyiha asosida ta'limni tashkil etishning nazariy asoslari, uning talabalarining bilish faoliyatiga ta'siri hamda mustaqil ta'lim motivlarini shakllantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, loyiha ta'lim texnologiyasi orqali talabalarining o'quv motivatsiyasini oshirish, ularning mustaqil izlanish ko'nikmalarini rivojlantirish hamda ta'lim samaradorligini ta'minlash imkoniyatlari tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari loyiha ta'lim texnologiyasini ta'lim jarayonida samarali qo'llash orqali talabalarining mustaqil bilim olish faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: loyiha ta'lim texnologiyasi, mustaqil ta'lim, o'quv motivatsiyasi, pedagogik imkoniyatlar, ta'lim jarayoni, ijodiy faoliyat, talabalarining bilish faoliyati.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ПРОЕКТНОЙ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ В РАЗВИТИИ МОТИВАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ

Касимова (Мулладжанова) Насиба

Ташкентский государственный экономический университет, старший преподаватель

Аннотация

В данной статье рассматриваются педагогические возможности проектной технологии обучения в развитии мотивации самостоятельного обучения студентов. В современной системе образования важной задачей является развитие у студентов навыков самостоятельного обучения и познавательной активности. Проектная технология обучения способствует развитию самостоятельного мышления, творческой активности и исследовательских навыков студентов. В исследовании анализируются теоретические основы проектного обучения, его влияние на познавательную деятельность студентов, а также роль в формировании мотивации самостоятельного обучения. Результаты исследования направлены на повышение эффективности образовательного процесса и развитие самостоятельной учебной деятельности студентов.

Ключевые слова: проектное обучение, самостоятельное обучение, учебная мотивация, педагогические возможности, образовательный процесс, творческая активность, познавательная деятельность.

PEDAGOGICAL POSSIBILITIES OF PROJECT-BASED LEARNING TECHNOLOGY IN DEVELOPING STUDENTS' MOTIVATION FOR INDEPENDENT LEARNING

Kasimova (Mulladjanova) Nasiba

Tashkent State University of Economics, Senior Lecturer

Abstract

This article examines the pedagogical possibilities of project-based learning technology in developing students' motivation for independent learning. In modern education, one of the key tasks is to enhance students' ability for self-directed learning and cognitive activity. Project-based learning promotes independent thinking, creativity, and research skills among students. The study analyzes the theoretical foundations of project-based learning, its impact on students' cognitive activities, and its role in forming motivation for independent learning. The findings highlight the effectiveness of project-based learning in improving students' motivation and fostering their independent learning skills.

Keywords: project-based learning, independent learning, learning motivation, pedagogical possibilities, educational process, creativity, cognitive activity.

Zamonaviy ta'lim tizimida talabalarning mustaqil bilim olish faoliyatini rivojlantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Bugungi kunda ta'lim jarayonida faqat tayyor bilimlarni berish emas, balki talabalarning mustaqil fikrlashi, izlanishi va bilimlarni mustaqil ravishda egallash ko'nikmalarini shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shu sababli talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Talabalarning mustaqil bilim olish motivlarini shakllantirish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Mustaqil ta'lim motivlari talabalarning o'quv faoliyatiga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ularni yangi bilimlarni izlashga undaydi hamda ilmiy izlanish faoliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Bunda ta'lim jarayonini faollashtiruvchi va talabalarning bilish faoliyatini rivojlantiruvchi innovatsion pedagogik yondashuvlardan foydalanish muhim hisoblanadi.

Shunday pedagogik yondashuvlardan biri loyiha ta'lim texnologiyasidir. Loyiha asosida ta'lim talabalarning mustaqil faoliyatini tashkil etish, ularning muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish hamda ijodiy fikrlashini shakllantirishga xizmat qiladi. Loyiha ta'lim texnologiyasi orqali talabalar nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'laydi, muammolarni mustaqil tahlil qiladi va ularning yechimlarini ishlab chiqadi. Bu jarayon talabalarning o'quv motivatsiyasini oshirish hamda mustaqil bilim olishga bo'lgan ehtiyojini rivojlantirishga yordam beradi.

Pedagogika fanida loyiha ta'lim texnologiyasining nazariy asoslari va uning ta'lim jarayonidagi ahamiyati ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan. Ushbu tadqiqotlarda loyiha asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarning bilish faoliyatini rivojlantirish, ularning mustaqil ta'lim ko'nikmalarini shakllantirish hamda ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qilishi ta'kidlangan.

Shu munosabat bilan mazkur maqolaning maqsadi talabalarning mustaqil bilim olish motivlarini rivojlantirishda loyiha ta'lim texnologiyasining pedagogik imkoniyatlarini tahlil qilish hamda uning ta'lim jarayonidagi ahamiyatini yoritishdan iboratdir. Tadqiqot natijalari loyiha ta'lim texnologiyasini ta'lim jarayonida samarali qo'llash orqali talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

J. Dewey loyiha asosida ta'lim g'oyasining asoschilaridan biri hisoblanadi. U o'z pedagogik qarashlarida ta'lim jarayonida talabalarning faol ishtirokini ta'minlash va bilimlarni amaliy faoliyat orqali egallash zarurligini ta'kidlagan. Deweyning fikricha, loyiha asosida tashkil etilgan ta'lim talabalarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi hamda ularni muammolarni mustaqil hal qilishga undaydi. Shu sababli loyiha ta'lim texnologiyasi talabalarning mustaqil bilim olish motivlarini shakllantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

W. Kilpatrick loyiha metodining nazariy asoslarini rivojlantirgan olimlardan biridir. U loyiha metodini o'quvchilarning mustaqil faoliyatini tashkil etishga qaratilgan samarali pedagogik

yondashuv sifatida talqin qilgan. Kilpatrickning fikriga ko'ra, loyiha asosida ta'lim jarayoni talabalarning qiziqishlari va ehtiyojlariga asoslanib tashkil etilganda ularning o'quv motivatsiyasi oshadi hamda bilimlarni chuqurroq o'zlashtirish imkoniyati paydo bo'ladi.

M. Knoll loyiha ta'lim texnologiyasining tarixiy rivojlanishi va zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rnini o'rganib, uning ta'lim samaradorligini oshirishdagi ahamiyatini asoslab bergan. U loyiha metodini talabalarning mustaqil o'quv faoliyatini rivojlantirish, ijodiy fikrlashini shakllantirish hamda ilmiy izlanishga bo'lgan qiziqishini oshirishda muhim metod sifatida baholaydi.

H. Thomas loyiha asosida ta'limni zamonaviy pedagogik texnologiya sifatida tahlil qilib, uning talabalarning bilish faoliyatini rivojlantirishdagi ahamiyatini ko'rsatib bergan. Uning tadqiqotlariga ko'ra, loyiha asosida tashkil etilgan ta'lim talabalarning mustaqil izlanish ko'nikmalarini rivojlantirish hamda ularning muammoli vaziyatlarni hal qilish qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

V. V. Davydov o'z tadqiqotlarida rivojlantiruvchi ta'lim nazariyasini ishlab chiqib, o'quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirishda mustaqil ta'limning muhim rol o'ynashini ta'kidlagan. U ta'lim jarayonida talabalarni mustaqil fikrlashga undovchi metodlardan foydalanish zarurligini asoslab bergan. Davydovning fikricha, loyiha asosida ta'lim talabalarning analitik fikrlashini rivojlantirishda samarali metod hisoblanadi.

I. Ya. Lerner ta'lim jarayonida talabalarning bilish faoliyatini faollashtirish masalalarini o'rganib, mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etish pedagogik jarayonning muhim omillaridan biri ekanligini ta'kidlagan. Uning fikriga ko'ra, loyiha asosida ta'lim talabalarning mustaqil bilim olish motivlarini rivojlantirishga hamda ularning ijodiy fikrlashini shakllantirishga xizmat qiladi.

M. N. Skatkin o'z ilmiy ishlarida ta'lim jarayonini faoliyatga asoslangan metodlar orqali tashkil etish muhim ekanligini ta'kidlagan. Uning fikricha, loyiha metodidan foydalanish talabalarning o'quv jarayonidagi faolligini oshiradi hamda ularning mustaqil bilim olishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

A. M. Novikov ta'lim jarayonini modellash va innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash masalalarini o'rganib, loyiha ta'lim texnologiyasi talabalarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlagan. Uning fikriga ko'ra, loyiha asosida ta'lim talabalarning mustaqil izlanish faoliyatini rivojlantirishga yordam beradi.

B. X. Xodjayeov o'z ilmiy tadqiqotlarida pedagogik jarayonni innovatsion texnologiyalar asosida tashkil etish masalalarini tahlil qilgan. U loyiha ta'lim texnologiyasi talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirish hamda ularning kasbiy kompetensiyasini shakllantirishda muhim pedagogik vosita ekanligini ta'kidlaydi.

N. A. Muslimov kasbiy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash masalalarini o'rganib, loyiha asosida ta'lim talabalarning mustaqil bilim olish motivlarini rivojlantirishga yordam berishini asoslab bergan. Uning fikricha, loyiha ta'lim texnologiyasi talabalarning ijodiy va mustaqil fikrlashini rivojlantirishda samarali metod hisoblanadi.

R. Ishmuhamedov ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish masalalarini o'rganib, loyiha metodini o'quvchilarning bilish faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi muhim pedagogik yondashuv sifatida baholaydi. Uning fikriga ko'ra, loyiha asosida ta'lim talabalarning o'quv motivatsiyasini oshirishga xizmat qiladi.

A. Abduqodirov ta'lim jarayonida axborot texnologiyalaridan foydalanish hamda innovatsion pedagogik metodlarni qo'llash masalalarini tadqiq etgan. U loyiha asosida ta'lim talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirish hamda ularning ilmiy izlanish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda talabalarning mustaqil bilim olish motivlarini rivojlantirishda loyiha

ta'lim texnologiyasining pedagogik imkoniyatlarini aniqlash maqsadida pedagogik tajriba-sinov metodi qo'llanildi. Tadqiqotning tajriba maydoni sifatida Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tanlandi va unda 39 nafar talaba ishtirok etdi. Tadqiqot ingliz tili fanini o'qitish jarayonida amalga oshirildi.

Tajriba-sinov ishlari uch bosqichda tashkil etildi: diagnostik bosqich, shakllantiruvchi bosqich va yakuniy baholash bosqichi.

Dastlabki diagnostik bosqichda talabalarning mustaqil bilim olishga bo'lgan motivatsiyasi, o'quv faoliyatiga bo'lgan munosabati hamda ingliz tili fanini o'rganishga bo'lgan qiziqishi aniqlab olindi. Ushbu bosqichda kuzatish, suhbat va test topshiriqlari yordamida talabalar faoliyati tahlil qilindi. Natijalar asosida talabalarning mustaqil ta'lim motivlari past, o'rta va yuqori darajalarga ajratildi.

Keyingi shakllantiruvchi bosqichda ingliz tili darslarida loyiha ta'lim texnologiyasi asosida maxsus mashg'ulotlar tashkil etildi. Talabalarga turli loyiha topshiriqlari berilib, ular ingliz tilida ma'lumot izlash, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, jamoa bilan ishlash hamda o'z fikrlarini taqdim etish orqali mustaqil o'quv faoliyatini amalga oshirdilar. Ushbu jarayonda project-based learning, group discussion, presentation va problem solving kabi metodlardan foydalanildi. Bu metodlar talabalarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, ularning o'quv motivatsiyasini oshirish hamda ingliz tilida erkin muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam berdi.

Tadqiqotning yakuniy bosqichida talabalarning mustaqil bilim olish motivlari qayta tahlil qilinib, dastlabki natijalar bilan qiyosiy taqqoslandi. Olingan natijalar loyiha ta'lim texnologiyasidan foydalanish talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirish hamda ularning o'quv motivatsiyasini oshirishda samarali pedagogik vosita ekanligini ko'rsatdi.

Tadqiqot davomida loyiha ta'lim texnologiyasining talabalarning mustaqil bilim olish motivlarini rivojlantirishdagi samaradorligini aniqlash maqsadida pedagogik tajriba-sinov ishlari olib borildi. Tajriba Toshkent davlat iqtisodiyot universitetida ingliz tili fani misolida 39 nafar talaba ishtirokida tashkil etildi. Tadqiqot jarayonida talabalarning mustaqil bilim olish motivlari tajriba boshida va tajriba yakunida qiyosiy tahlil qilindi.

Dastlabki diagnostika natijalariga ko'ra, talabalarning mustaqil bilim olish motivlari uch darajaga – past, o'rta va yuqori darajalarga ajratildi. Tadqiqot boshida talabalarning aksariyati o'rta darajada bo'lib, ularning mustaqil izlanish olib borish, ingliz tilida qo'shimcha manbalar bilan ishlash hamda loyiha faoliyatida faol ishtirok etish ko'nikmalari yetarli darajada shakllanmagani kuzatildi.

Shakllantiruvchi bosqichda ingliz tili darslarida loyiha ta'lim texnologiyasi asosida mashg'ulotlar tashkil etildi. Talabalarga ingliz tilida loyiha topshiriqlari berilib, ular mustaqil ravishda ma'lumot izlash, tahlil qilish, jamoa bilan ishlash hamda natijalarni taqdim etish orqali o'z bilimlarini mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ldilar. Ushbu jarayonda project-based learning, group discussion, presentation va problem solving metodlari qo'llanildi. Bu metodlar talabalarning o'quv motivatsiyasini oshirish hamda ularning mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirishga yordam berdi.

Tajriba yakunida o'tkazilgan qayta tahlil natijalari talabalarning mustaqil bilim olish motivlarida sezilarli ijobiy o'zgarishlar yuz berganini ko'rsatdi. Quyidagi jadvalda tajriba boshidagi va yakunidagi natijalar aks ettirilgan.

1-jadval

Talabalarning mustaqil bilim olish motivlari darajasi (39 nafar talaba)

Darajalar	Tajriba boshida (soni)	Tajriba boshida (%)	Tajriba yakunida (soni)	Tajriba yakunida (%)
Past	13	33,3 %	5	12,8 %
O'rta	16	41,0 %	18	46,2 %

Yuqori	10	25,7 %	16	41,0 %
Jami	39	100 %	39	100 %

Natijalar tahlili shuni ko'rsatadiki, tajriba yakunida past darajadagi talabalarning ulushi 33,3 % dan 12,8 % gacha kamaygan, yuqori darajadagi talabalarning ulushi esa 25,7 % dan 41,0 % gacha oshgan. Bu esa loyiha ta'lim texnologiyasidan foydalanish talabalarning mustaqil bilim olish motivlarini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita ekanligini ko'rsatadi.

Umuman olganda, o'tkazilgan tajriba-sinov natijalari loyiha asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarning mustaqil bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularning ijodiy fikrlashini rivojlantirish hamda ingliz tili fanini o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini tasdiqladi.

Mazkur tadqiqotda talabalarning mustaqil bilim olish motivlarini rivojlantirishda loyiha ta'lim texnologiyasining pedagogik imkoniyatlari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, loyiha asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarning mustaqil o'quv faoliyatini rivojlantirish, ularning o'quv motivatsiyasini oshirish hamda ijodiy va analitik fikrlashini shakllantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Ilmiy adabiyotlar tahlili loyiha ta'lim texnologiyasi talabalarning mustaqil bilim olishga bo'lgan ehtiyojini rivojlantirish, ularni ilmiy izlanishga yo'naltirish hamda nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lash imkonini berishini ko'rsatdi. Ayniqsa, loyiha asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar talabalarning muammolarni mustaqil tahlil qilish, jamoada ishlash hamda o'z fikrlarini asosli tarzda ifodalash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Toshkent davlat iqtisodiyot universitetida ingliz tili fani misolida 39 nafar talaba ishtirokida o'tkazilgan tajriba-sinov natijalari loyiha ta'lim texnologiyasidan foydalanish talabalarning mustaqil bilim olish motivlarini sezilarli darajada rivojlantirishini ko'rsatdi. Tajriba yakunida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatiga bo'lgan qiziqishi oshgani, ularning mustaqil izlanish olib borish hamda ingliz tilida ilmiy ma'lumotlar bilan ishlash ko'nikmalari rivojlangani aniqlandi.

Umuman olganda, loyiha ta'lim texnologiyasi talabalarning mustaqil bilim olish faoliyatini rivojlantirish, ularning o'quv motivatsiyasini oshirish hamda ta'lim jarayonining samaradorligini ta'minlashda muhim pedagogik yondashuv hisoblanadi. Shu sababli loyiha ta'lim texnologiyasini ta'lim jarayonida keng qo'llash talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Dewey J. Democracy and Education. – New York: Macmillan, 1916. – 434 p.
2. Kilpatrick W. H. The Project Method: The Use of the Purposeful Act in the Educative Process. – New York: Teachers College Press, 1925. – 87 p.
3. Thomas J. W. A Review of Research on Project-Based Learning. – California: The Autodesk Foundation, 2000. – 45 p.
4. Ishmuhamedov R. Ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017. – 208 b.
5. Xodjayev B. X. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. – 384 b.